EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 21.4.2009
KOM (2009) 175 galutinis

ŽALIOJI KNYGA

DĖL TARYBOS REGLAMENTO (EB) NR. 44/2001 DĖL JURISDIKCIJOS IR TEISMO SPRENDIMŲ CIVILINĖSE IR KOMERCINĖSE BYLOSE PRIPAŽINIMO IR VYKDYMO PERŽIŪROS

ŽALIOJI KNYGA

DĖL TARYBOS REGLAMENTO (EB) NR. 44/2001 DĖL JURISDIKCIJOS IR TEISMO SPRENDIMŲ CIVILINĖSE IR KOMERCINĖSE BYLOSE PRIPAŽINIMO IR VYKDYMO PERŽIŪROS

Ši žalioji knyga skelbiama kartu su Komisijos ataskaita dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo taikymo (toliau – reglamentas)[1]. Ja siekiama pradėti plačias suinteresuotųjų šalių konsultacijas dėl galimų reglamento veikimo patobulinimo būdų, atsižvelgiant į ataskaitoje iškeltus klausimus.

Komisija ragina visus suinteresuotus asmenis iki 2009 m. birželio 30 d. atsiųsti su toliau aptariamais klausimais susijusius komentarus ir kitas naudingas pastabas adresu

European Commission
Directorate-General Justice, Freedom and Security
Unit E2 – Civil Justice
B – 1049 Brussels Faksas + 32 (0) 2 299 64 57
El. paštas jls-coop-jud-civil@ec.europa.eu

Pastabos bus paskelbtos internete. Pridedamame pareiškime apie privatumo apsaugą nurodyta, kaip bus tvarkomi konsultacijų dalyvių asmeniniai duomenys ir pastabos. Profesinės organizacijos kviečiamos užsiregistruoti Komisijos interesų grupių atstovų registre[2].

1. Visų tarpinių užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo priemonių (egzekvatūros) panaikinimas

Reglamente nustatyta esama egzekvatūros procedūra supaprastinta teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo procedūrą, palyginti su ankstesne pagal 1968 m. Briuselio konvenciją nustatyta sistema. Nepaisant to, vidaus rinkoje be sienų sunku pateisinti tai, kad piliečiai ir įmonės turi patirti išlaidų ir prarasti laiko, reikalaudami pripažinti savo teises užsienyje. Kadangi prašymai dėl teismo sprendimų paskelbimo vykdytinais beveik visada sėkmingi ir pripažinti ir vykdyti teismo sprendimus atsisakoma itin retai, siekis panaikinti egzekvatūros procedūrą visose civilinėse ir komercinėse bylose turėtų būti realistiškas. Praktiškai tai būtų daugiausia taikoma užginčytiems reikalavimams. Vis dėlto panaikinant egzekvatūrą reikėtų nustatyti būtinas apsaugos priemones.

Neužginčytų reikalavimų srityje tarpinės priemonės panaikintos ir vietoj jų kilmės valstybėje narėje nustatyta su bylos iškėlimo dokumento įteikimu ir informacijos apie ieškinį ir procedūrą teikimu atsakovui susijusių minimalių standartų kontrolė. Be to, išskirtiniais atvejais turėtų būti vykdoma peržiūra, jeigu atsakovui asmeniškai tinkamai neįteikiami dokumentai, kad jis galėtų pasirengti gynybai arba negalėtų prieštarauti ieškiniui dėl *force majeure* arba neįprastų aplinkybių (speciali peržiūra). Pagal šią sistemą ieškovas vis tiek turi

---

1 OL L 12, 2001 1 16, p. 1.

2 (http://ec.europa.eu/transparency/regrin). Šis registras sukurtas remiantis Europos skaidrumo iniciatyva, siekiant suteikti Komisijai ir plačiajai visuomenei informaciją apie interesų grupių atstovų tikslus, finansavimą ir struktūras.

dalyvauti patvirtinimo procedūroje, nors paprastai ji atliekama kilmės valstybėje narėje, ne vykdymo.

Kita vertus, užginčytų ir neužginčytų reikalavimų srityje Reglamentu 4/2009 dėl išlaikymo prievolių[3] panaikinama egzekvatūra ir vietoje jos nustatomos suderintos taikomos teisės taisyklės, o teisių į gynybą apsauga užtikrinama atliekant specialios peržiūros procedūrą, kuri taikoma po to, kai paskelbiamas teismo sprendimas. Todėl Reglamente 4/2009 pateikiamas požiūris, kad, atsižvelgiant į tai, jog sunkumų keliančių sprendimų, pateikiamų pripažinti ir vykdyti, nedaug, laisvas jų judėjimas įmanomas, jeigu yra galimybė, kad atsakovui *a posteriori* būtų veiksmingai atlyginta žala (speciali peržiūra). Jeigu panašiu požiūriu būtų vadovaujamasi civilinių ir komercinių bylų srityje apskritai, dėl tokios specialios peržiūros procedūros suderinimo stokos galėtų atsirasti tam tikras netikrumas nedaugeliu atvejų, kai atsakovas neturi galimybės apsiginti užsienio teisme. Todėl reikėtų pasvarstyti, ar nebūtų reikalinga labiau suderinta peržiūros procedūra.

1 klausimas:

Ar manote, kad vidaus rinkoje visi sprendimai civilinėse ir komercinėse bylose turėtų laisvai judėti ir neturėtų būti jokių tarpinių procedūrų (egzekvatūros panaikinimas)?

Jei taip, ar manote, kad reikėtų išlaikyti tam tikras apsaugos priemones, kad toks egzekvatūros panaikinimas būtų įmanomas? Jei taip, kokias?

2. Reglamento veikimas tarptautinės teisinės sistemos srityje

Siekiant, kad vidaus rinka gerai veiktų ir Bendrijos komercinė politika vietos ir tarptautiniu lygmeniu būtų sėkminga, turi būti užtikrintos vienodos aiškiomis ir tiksliomis tarptautinės jurisdikcijos taisyklėmis pagrįstos galimybės kreiptis į teismą – ne tik Bendrijoje gyvenančių atsakovų, bet ir ieškovų. Reikmės jurisdikcijos srityje panašios ir kai viena šalis gyvena Bendrijoj, o kita – trečiojoje valstybėje. Šis klausimas neturėtų būti nevienodai sprendžiamas skirtingose valstybėse narėse, juo labiau, kad kai kuriose valstybėse narėse papildomų jurisdikcijos taisyklių apskritai nėra. Bendras požiūris padėtų padidinti Bendrijos piliečių ir ūkinės veiklos vykdytojų teisinę apsaugą ir užtikrinti privalomųjų Bendrijos teisės aktų taikymą.

Tam, kad jurisdikcijos taisyklės aprėptų trečiosiose valstybėse gyvenančius atsakovus, reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu specialios reglamente nustatytos jurisdikcijos taisyklės su esamais siejamaisiais veiksniais galėtų būti taikomos ir trečiųjų valstybių atsakovams.

Be to, reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu būtina ir tinkama sukurti papildomus jurisdikcijos siejamuosius veiksnius, susijusius su jurisdikcija ginčams, kuriuose dalyvauja trečiųjų valstybių atsakovai, spręsti (papildoma jurisdikcija). Esamomis nacionalinėmis taisyklėmis siekiama svarbaus tikslo – užtikrinti galimybes kreiptis į teismą. Reikėtų apsvarstyti, kurios vienodos taisyklės būtų tinkamos. Taigi reikėtų rasti pusiausvyrą tarp galimybių kreiptis į teismą užtikrinimo ir tarptautinės pagarbos. Apsvarstytini būtų trys susiejimo veiksniai: jurisdikcija, atsižvelgiant į vykdomą veiklą, jeigu ginčas susijęs su šia veikla; turto buvimo

[3] OL L 7, 2009 1 10, p. 1.

vieta, jeigu skundas susijęs su šiuo turtu; ir *forum necessitatis* nuostata, kuri suteiktų galimybę iškelti bylą, kai kitu atveju galimybės kreiptis į teismą nebūtų[4].

Be to, jeigu būtų nustatytos vienodos ieškinių prieš trečiųjų valstybių atsakovus taisyklės, padidėtų vienu metu vykstančių teismo procesų valstybės narės ir trečiosios valstybės teismuose pavojus. Todėl reikėtų apsvarstyti, kokiais atvejais reikėtų užtikrinti galimybę kreiptis į valstybių narių teismus, nepaisant kitur vykstančių teismo procesų, ir kokiais atvejais bei kokiomis sąlygomis būtų tinkama leisti teismams atsisakyti jurisdikcijos trečiųjų valstybių teismų labui. Tai galėtų būti tokie atvejai, kai, pavyzdžiui, šalys sudariusios išimtinę jurisdikciją turinčio teismo pasirinkimo susitarimą trečiųjų valstybių teismų naudai, kai kitu atveju ginčą spręsti išimtinę jurisdikciją turi trečiosios valstybės teismai arba kai trečiojoje valstybėje vienu metu jau pradėtas teismo procesas[5].

Galiausiai reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu išplečiant jurisdikcijos taisyklių taikymo sritį kartu turėtų būti nustatytos bendros trečiųjų valstybių teismo sprendimų veikimo taisyklės. Suderinus trečiųjų valstybių teismo sprendimų veikimą, padidėtų teisinis tikrumas, tai pirmiausia būtų naudinga trečiųjų valstybių teismuose nagrinėjamose bylose dalyvaujantiems Bendrijos atsakovams. Jiems bendra trečiųjų valstybių teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarka suteiktų galimybę numatyti, kokiomis aplinkybėmis trečiosios valstybės teismo sprendimas būtų vykdomas bet kurioje Bendrijos valstybėje narėje, ypač jeigu teismo sprendimu pažeidžiama privalomoji Bendrijos teisė arba pagal Bendrijos teisę numatyta valstybių narių teismų išimtinė jurisdikcija[6].

2 klausimas:

Ar manote, kad reglamento specialios jurisdikcijos taisyklės galėtų būti taikomos trečiųjų valstybių atsakovams? Ar, jūsų nuomone, tokiais atvejais būtų reikalingi papildomi jurisdikciją lemiantys susiejimo veiksniai?

Kaip pagal reglamentą turėtų būti reglamentuojami atvejai, kai trečiosios valstybės teismai turi išimtinę jurisdikciją arba bylos jau nagrinėjamos trečiųjų valstybių teismuose?

Kokiomis sąlygomis Bendrijoje turėtų būti pripažįstami ir vykdomi trečiųjų valstybių teismo sprendimai, pirmiausia, kai jie susiję su privalomąja Bendrijos teise arba kai valstybių narių teismai turi išimtinę jurisdikciją?

3. Teismo pasirinkimas

Šalių susitarimai dėl jurisdikcijos turėtų būti taikomi kuo išsamiau, be kita ko, dėl jų praktinės reikšmės tarptautinės prekybos srityje. Todėl reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu ir kaip pagal reglamentą būtų galima sustiprinti jų veikimą, pirmiausia vienu metu vykstančių teismo procesų atveju.

---

4 Žr. Reglamento (EB) Nr. 4/2009 7 straipsnyje nustatytą *forum necessitatis* taisyklę. Pagal ją užtikrinama, kad jei pagal reglamentą jurisdikcijos neturi joks valstybės narės teismas, tai valstybės narės teismai išimtinėmis aplinkybėmis gali nagrinėti bylą, jei bylos nagrinėjimas pagrįstai negali būti pradėtas ar vykti arba būtų neįmanomas trečiojoje valstybėje, su kuria ginčas glaudžiai susijęs.

5 Šiais klausimais galima būtų remtis ataskaitoje minimu papildomos jurisdikcijos tyrimu ir Europos tarptautinės privatinės teisės grupės darbu, ypač per 2008 m. rugsėjo mėn. sesiją Bergene (žr. http://www.gedip-egpil.eu/gedip_documents.html).

6 Šis klausimas iškeltas, pavyzdžiui, kolektyvinio žalos atlyginimo vartotojams srityje, kai Bendrijos bendrovės iškelia kolektyvinį ieškinį prieš trečiąsias valstybes (pvz., Jungtines Valstijas).

Vienas iš sprendimų galėtų būti toks: pagal išimtinį teismo pasirinkimo susitarimą paskirtas teismas galėtų būti atleistas nuo pareigos sustabdyti teismo procesą pagal *lis pendens* taisyklę[7]. Šio sprendimo trūkumas tas, kad įmanoma, jog per vienu metu vykstančius teismo procesus būtų priimti nesuderinami sprendimai.

Kitas sprendimas galėtų būti pirmenybės taisyklės panaikinimas išimtinę jurisdikciją turinčių teismų pasirinkimo susitarimų srityje. Pasirinkus šį sprendimą, pagal susitarimą paskirtas teismas turėtų pirmenybę nustatyti savo jurisdikciją, o bet kuris kitas teismas, į kurį kreiptasi, sustabdytų bylos nagrinėjimą, kol nebūtų nustatyta pasirinkto teismo jurisdikcija. Toks sprendimas jau numatytas pagal reglamentą, kai nė viena iš šalių negyvena valstybėje narėje. Tokia taisyklė leistų plačiu mastu suderinti Bendrijos vidaus taisykles su tarptautinėmis taisyklėmis. Šio sprendimo trūkumas galėtų būti tas, kad jeigu sprendimas negaliojantis, šalis pirmiausia turi siekti, kad negaliojimas būtų nustatytas pagal susitarimą paskirtame teisme, ir tik po to gali kreiptis į kitus kompetentingus teismus.

Kita galimybė būtų išlaikyti esamą *lis pendens* taisyklę, tačiau būtų galima numatyti tiesioginį dviejų teismų bendravimą ir bendradarbiavimą ir, pavyzdžiui, terminą, per kurį teismas, į kurį kreiptasi pirmiausia, turi išspręsti jurisdikcijos klausimą, bei pareigą reguliariai pranešti teismui, kuriame vėliau iškelta byla, apie pažangą nagrinėjant bylą. Šiuo atveju turėtų būti užtikrinta, kad ieškovas neprarastų teisėto teismo dėl priežasčių, kurioms jis negali daryti įtakos.

Susitarimų dėl jurisdikcijos veiksmingumą padidinti taip pat būtų galima nustatant žalos atlyginimą už tokių susitarimų pažeidimą, pavyzdžiui, dėl vilkinimo arba pasinaudojimo paskolų susitarimų straipsniais dėl įsipareigojimų nevykdymo.

Kita galimybė galėtų būti tokia: kai teismo procesai vyksta vienu metu ir viename byla nagrinėjama iš esmės, o kitame siekiama (neigiamo) šalių teises patvirtinančio sprendimo, galėtų būti netaikoma *lis pendens* taisyklė arba bent jau užtikrinama, kad būtų atidėtas su ieškiniu dėl esmės susijęs terminas, jeigu šalių teises patvirtinantis sprendimas atmetamas.

Galiausiai galima būtų pašalinti netikrumą dėl teismo pasirinkimo susitarimo galiojimo, pavyzdžiui, įtraukiant standartinį straipsnį, kuriuo taip pat būtų paspartintas teismų sprendimo dėl jurisdikcijos priėmimas[8]. Šis variantas galėtų būti derinamas su kitais pirmiau pasiūlytais sprendimais: vienu metu vykstantiems teismo procesams pritariama arba pirmenybės taisyklė panaikinama galėtų būti tik tais atvejais, kai teismo pasirinkimo susitarimas yra standartinės reglamente nurodytos formos.

3 klausimas:

Kuris iš pirmiau nurodytų ar kitų sprendimų, jūsų galva, tinkamiausias, siekiant padidinti teismo pasirinkimo sprendimų veiksmingumą Bendrijoje?

4. Pramoninė nuosavybė

---

[7] Pagal *lis pendens* taisyklę reikalaujama, kad jeigu skirtingų valstybių narių teismuose procesai pradedami tuo pačiu pagrindu ir tarp tų pačių šalių, bet kuris teismas, kitas nei teismas, į kurį kreiptasi pirmiausia, savo iniciatyva turi sustabdyti bylos nugarinėjimą, kol nustatoma teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia, jurisdikcija.

[8] Kalbant apie susitarimo galiojimą, kartais siūloma nustatyti suderintą kolizijos normą, kad būtų užtikrintas vienodas reglamento taisyklių taikymas. Pažymėtina, kad Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) neaprėpia teismo pasirinkimo sprendimams taikomos teisės.

Galimybė veiksmingai vykdyti arba užginčyti pramoninės nuosavybės teises Bendrijoje itin svarbi, kad gerai veiktų vidaus rinka. Su intelektine nuosavybe susijusi materialinė teisė jau iš esmės sudaro dalį *acquis communautaire*[9]. Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo[10] siekiama suderinti tam tikrus su vykdymu susijusius procesinius klausimus. Siekdama pašalinti teisinio tikrumo stoką ir sumažinti dideles išlaidas dėl teismo procesų nacionaliniuose teismuose dubliavimosi, Komisija pasiūlė sukurti integruotą jurisdikcijos sistemą, įkuriant suvienodintą Europos masto bylinėjimosi patentų srityje sistemą, tai suteiktų galimybę skelbti teismo sprendimus dėl visoje vidaus rinkos teritorijoje privalomų Europos, ateityje – ir Bendrijos, patentų, galiojimo ir pažeidimo[11]. Be to, 2009 m. kovo 20 d. Komisija priėmė rekomendaciją Tarybai dėl derybų dėl tarptautinio Bendrijos, valstybių narių ir kitų valstybių, pasirašiusių Europos patentų išdavimo konvenciją, susitarimo sudarymo nurodymų[12]. Kol nesukurta suvienodinta patento ginčų nagrinėjimo sistema, galima būtų įvardyti ir spręsti tam tikrus dabartinės pagal Reglamentą (EB) Nr. 44/2001 sukurtos sistemos trūkumus.

Kalbant apie vienu metu vykstančius teismo procesus dėl pažeidimo, galima būtų numatyti stiprinti teismų, į kuriuos kreiptasi, bendradarbiavimą ir bendravimą ir (arba) netaikyti pirmenybės taisyklės neigiamo šalių teises patvirtinančio sprendimo atveju (žr. 3 punktą).

Kalbant apie teismo procesų dėl pažeidimo ir negaliojimo derinimą, bendrame tyrime pasiūlyti keli kovos su netinkama taktika būdai, kurie išsamiau šiame punkte neaptariami. Tačiau problemas galima būtų išspręsti sukuriant suvienodintą patento ginčų nagrinėjimo sistemą – tuomet nereikėtų keisti reglamento.

Jeigu būtų manoma, kad tinkama numatyti teismo procesų prieš kelis Europos patento pažeidėjus sujungimą, jeigu pažeidėjai priklauso pagal suderintą strategiją veikiančių bendrovių grupei, galimas sprendimas būtų toks: galėtų būti nustatyta konkreti taisyklė, pagal kurią su tam tikromis pramoninės nuosavybės teisėmis susijusios pažeidimo bylos prieš kelis atsakovus galėtų būti keliamos valstybės narės, kurioje gyvena veiklos derintojas arba kitaip daugiausia prie pažeidimo prisidėjęs atsakovas, teismuose. Tokios taisyklės trūkumas galėtų būti tas, kad, kaip pastebėjo ir Teisingumo Teismas, dėl to, kad jos taikymas itin priklauso nuo faktų, galėtų padidėti galimų jurisdikciją turinčių teismų skaičius, o tai pakenktų reglamente nustatytų jurisdikcijos taisyklių nuspėjamumui ir teisinio tikrumo principui. Be to, tokia taisyklė galėtų paskatinti ieškoti palankiausio teismo (angl. „forum shopping“). Taip pat būtų galima numatyti naujai suformuluoti jurisdikcijos taisyklę, taikytiną, kai yra keli atsakovai, kad būtų sustiprintas valstybių narių, kuriose gyvena pagrindinis atsakingas atsakovas, teismų vaidmuo.

---

9 Intelektinės nuosavybės teisės taip pat aprėpia autorių teises, kurios šiame dokumente neaptariamos. Autorių teisių, kaip neregistruotinų teisių, neparėpia reglamento išimtinės jurisdikcijos taisyklės.

10 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo (OL L 157, 2004 4 30, p. 45).

11 COM(2007) 165.

12 SEC(2009) 330.

4 klausimas:

Kokie, jūsų manymu, svarbiausi pagal Reglamentą 44/2001 šalintini dabartinės patento ginčų nagrinėjimo sistemos trūkumai ir kurie iš minėtų sprendimų tinkami pramoninės nuosavybės teisių turėtojų teisėms bei tas teises užginčyti siekiančių ieškovų padėčiai užtikrinti ir ginti pagal reglamentą?

5. *Lis pendens* ir susiję ieškiniai

Kalbant apie *lis pendens* taisyklės veikimą apskritai, reikėtų apsvarstyti, ar esamų problemų nebūtų galima spręsti sustiprinant teismų, į kuriuos kreiptasi, bendradarbiavimą ir bendravimą ir (arba) netaikyti pirmenybės taisyklės neigiamo šalių teises patvirtinančio sprendimo atveju (žr. 3 punktą).

Dėl susijusių ieškinių taisyklės reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu galėtų būti tinkama taikant vienodas taisykles leisti vienai grupei priskirti kelių šalių ir (arba) prieš kelias šalis pateiktų ieškinių. Neigiamų jurisdikcijos kolizijų pavojų šalinti būtų galima nustatant susijusių teismų bendradarbiavimo ir bendravimo mechanizmą ir jurisdikcijos atsisakiusio teismo pareigą atnaujinti bylą, jeigu jurisdikcijos atsisako teismas, į kurį kreiptasi pirmiausia. 30 straipsnio 2 dalyje reikėtų išaiškinti, kad už dokumentų įteikimą atsakinga institucija yra institucija, pirmoji gaunanti įteiktinus dokumentus. Be to, kalbant apie gavimo datos ir laiko svarbą, už įteikimą atsakingos institucijos ir teismai reikiamais atvejais turėtų pažymėti, kada tiksliai jie gauna įteiktinus dokumentus arba kada tiksliai bylos iškėlimo dokumentas paduodamas teismui.

Kita galimybė būtų numatyti ribotą 6 straipsnio 1 dalies taisyklės išplėtimą, kuris suteiktų galimybę sujungti bylas, jeigu teismas turi jurisdikciją tam tikram atsakovų kvorumui.

5 klausimas:

*Kaip, jūsų manymu, būtų galima pagerinti skirtingų valstybių narių teismų vienu metu vykstančių teismo procesų (*lis pendens*) derinimą?*

Ar manote, kad Bendrijos lygmeniu reikėtų numatyti vienodomis taisyklėmis pagrįstą teismo procesų, kuriuose dalyvauja keli ieškovai ir (arba) atsakovai, sujungimą?

6. Laikinosios priemonės

Ataskaitoje apibūdinami keli su laisvu laikinųjų priemonių judėjimu susiję sunkumai.

Kalbant apie *ex parte* priemones[13], galėtų būti tinkama išaiškinti, kad tokios priemonės gali būti pripažįstamos ir vykdomos pagal reglamentą, jeigu atsakovas turi galimybę vėliau užginčyti priemonę, ypač atsižvelgiant į Direktyvos 2004/48/EB 9 straipsnio 4 dalį.

Be to, su laikinosiomis priemonėmis susijusios jurisdikcijos paskyrimo jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės neturinčiam teismui klausimas galėtų būti sprendžiamas kitaip, negu pagal

[13] *Ex parte* priemonės laikinųjų priemonių srityje yra laikini vienos iš šalių prašymu teismo paskelbti nurodymai, neišklausius kitos šalies.

dabartinę Teisingumo Teismo praktiką. Pirmiausia galima būtų panaikinti „realaus ryšio“ reikalavimą, jeigu valstybė narė, kurios teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, turėtų teisę panaikinti, pakeisti arba pritaikyti pagal 31 straipsnį jurisdikciją turinčių valstybės narės teismų paskirtą laikinąją priemonę. Teismo, kuriam pateiktas prašymas, uždavinys būtų padėti nagrinėti bylą iš esmės „paskolinant teisės gynimo priemones“, pirmiausia, kai ne visose valstybėse narėse įmanoma veiksminga teisių apsauga, tačiau netrukdant jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turinčiam teismui naudotis jurisdikcija. Kai tokia pagalbos priemonė nebereikalinga, jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės turintis teismas galėtų ją panaikinti. Vėlgi būtų naudingas susijusių teismų bendravimas. Tai suteiktų galimybę pareiškėjams siekti veiksmingos laikinosios apsaugos visoje Europoje – kur ji įmanoma.

Kalbant apie reikalaujamą tarpinio mokėjimo grąžinimo garantiją, galbūt reikėtų konkrečiai nurodyti, kad tokia garantija nebūtinai turėtų būti laikinas mokėjimas ar banko garantija. Taip pat būtų galima manyti, kad šį sunkumą tinkamai pašalinti ateityje padės teismų praktika.

Galiausiai, jeigu egzekvatūra būtų panaikinta, atitinkamai turėtų būti pritaikytas reglamento 47 straipsnis. Šiuo klausimu įkvėpimo suteikti galėtų Reglamento (EB) Nr. 4/2009 18 straipsnis.

6 klausimas:

Ar manote, kad ataskaitoje ir šioje žaliojoje knygoje pasiūlytais būdais būtų galima pagerint laikinųjų priemonių judėjimą? Ar manote, kad yra kitų judėjimo pagerinimo galimybių?

7. Reglamento ir arbitražo jurisdikcijos sąsaja

Arbitražo procesai itin svarbūs tarptautinės prekybos srityje. Arbitražo susitarimai turėtų būti taikomi kuo išsamiau ir turėtų būti skatinamas arbitražo sprendimų pripažinimas ir vykdymas. Apskritai manoma, kad 1958 m. Niujorko konvencijos veikimas patenkinamas, specialistai jį vertina palankiai. Todėl būtų tinkama netrikdyti konvencijos veikimo arba bent jau ja grįsti tolesnius veiksmus. Nepaisant to, reikėtų spręsti konkrečius su reglamentu susijusius arbitražo jurisdikcijos klausimus, siekiant ne reglamentuoti arbitražo jurisdikciją, bet pirmiausia užtikrinti sklandų teismo sprendimų judėjimą Europoje ir užkirsti kelią vienu metu vykstantiems teismo procesams.

Pirmiausia (iš dalies) panaikinus arbitražo jurisdikciją iš reglamento netaikymo srities, galėtų pagerėti jo ir teismo procesų sąsaja. Dėl tokio panaikinimo teismo sprendimai, kuriais remiama arbitražo jurisdikcija, galėtų būti įtraukti į reglamento taikymo sritį. Dėl specialios jurisdikcijos paskyrimo taisyklės tokiose bylose padidėtų teisinis tikrumas. Pavyzdžiui, pasiūlyta suteikti išimtinę jurisdikciją nagrinėti tokias bylas valstybių narių, kuriose vyksta arbitražo procesas, teismams – galbūt atsižvelgiant į šalių susitarimą[14].

Be to, panaikinus arbitražo jurisdikciją iš reglamento netaikymo srities, galbūt būtų galima užtikrinti, kad laikinųjų priemonių paskyrimui arbitražo proceso metu būtų taikomos visos reglamento jurisdikcijos normos (ne tik 31 straipsnis). Teismų skiriamos laikinosios priemonės svarbios, kad būtų užtikrintas arbitražo proceso veiksmingumas, ypač kol nesudarytas arbitražas.

---

[14] Taikant šį metodą galimybę nustatyti arbitražo proceso vietą suteiktų vienodi kriterijai. Bendrame tyrime siūloma remtis šalių susitarimu arba arbitražo sprendimu. Jeigu taip vietos nustatyti neįmanoma, siūloma susisiekti su valstybių narių teismais, kurie pagal reglamentą turėtų jurisdikciją spręsti ginčą, jeigu nėra arbitražo susitarimo.

Dėl minėto panaikinimo taip pat atsirastų galimybė pripažinti teismo sprendimus dėl arbitražo susitarimo galiojimo ir aiškesnis taptų teismo sprendimų, kuriais patvirtinamas arbitražo sprendimas, pripažinimas ir vykdymas. Be to, galbūt būtų užtikrintas teismo sprendimų, kuriais atmetamas arbitražo sprendimas, pripažinimas[15]. Dėl to galėtų būti užkirstas kelias vienu metu vykstantiems teismo ir arbitražo procesams, kai arbitražo susitarimas pripažįstamas galiojančiu vienoje valstybėje narėje ir negaliojančiu kitoje.

Galima būtų apsvarstyti ir teismo bei arbitražo procesų, kuriuose sprendžiamas arbitražo susitarimo galiojimas, derinimą. Pavyzdžiui, valstybės narės, kurioje vyksta arbitražo procesas, teismams galėtų būti suteikta pirmenybė spręsti dėl arbitražo susitarimo egzistavimo, galiojimo ir taikymo srities. Kartu vėlgi būtų galima stiprinti teismų, į kuriuos kreiptasi, bendradarbiavimą, taip pat nustatyti terminą šaliai, kuri ginčija susitarimo galiojimą. Dėl vienodos su arbitražo susitarimų galiojimu susijusios kolizijos normos, pagal kurią, pavyzdžiui, būtų daroma nuoroda į arbitražo vietos valstybės teisę, galėtų sumažėti pavojus, kad susitarimas būtų laikomas galiojančiu vienoje valstybėje narėje ir negaliojančiu kitoje. Dėl to Bendrijos mastu galėtų padidėti arbitražo sprendimų veiksmingumas, palyginti su tuo, kuris užtikrinamas pagal Niujorko konvencijos II straipsnio 3 dalį.

Be to, kalbant apie pripažinimą ir vykdymą, pagal Niujorko konvenciją vykdytiniems arbitražo sprendimams naudos suteiktų taisyklė, pagal kurią būtų galima atsisakyti vykdyti teismo sprendimą, kuris nesuderinamas su tuo arbitražo sprendimu. Kitas arba papildomas sprendimas galėtų būti toks: valstybei narei, kurioje priimtas arbitražo sprendimas, galėtų būti suteikta išimtinė kompetencija patvirtinti, kad šis sprendimas vykdytinas, taip pat arbitražo proceso sąžiningumą. Taip patvirtintas sprendimas galėtų laisvai judėti Bendrijoje. Galiausiai dar būtų galimybė pagal Niujorko konvencijos VII straipsnį ES mastu toliau lengvinti arbitražo sprendimų pripažinimą (šis klausimas galėtų būti sprendžiamas ir atskira Bendrijos priemone).

7 klausimas:

Kuris iš tolesnių veiksmų, jūsų manymu, tinkamas Bendrijos lygmeniu?

- *Didinti arbitražo susitarimų veiksmingumą;*
- *Užtikrinti gerą bendradarbiavimą vykstant teismo ir arbitražo procesams;*
- *Didinti arbitražo sprendimų veiksmingumą.*

8. Kiti klausimai

8.1. Taikymo sritis

Po Reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl išlaikymo priėmimo, netaikymo sričiai turėtų būti priskirtas ir išlaikymas. Reglamento 71 straipsnio, kuriame nustatytas reglamento ir konvencijų dėl konkrečių bylų ryšys, taikymo sritį pasiūlyta kuo labiau susiaurinti.

8.2. Jurisdikcija

[15] Tai itin svarbu, pavyzdžiui, jeigu arbitražo sprendimas atmetamas dėl Bendrijos teisės (pvz., konkurencijos teisės) privalomųjų taisyklių pažeidimo.

Atsižvelgiant į gyvenamosios vietos, kaip pagrindinio susiejimo veiksnio apibrėžiant jurisdikciją, svarbą, reikėtų apsvarstyti, ar būtų galima sukurti autonominę sąvoką.

Be to, reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu daiktinių teisių (*in rem*) arba kilnojamojo turto nuosavybės srityje galėtų būti tinkama sukurti neišimtinę jurisdikciją tokio turto buvimo vietoje. Darbo sutarčių srityje reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu galėtų būti tinkama sudaryti galimybę sujungti ieškinius pagal 6 straipsnio 1 dalį. Dėl išimtinės jurisdikcijos reikėtų pasvarstyti, ar turėtų būti leistini teismo pasirinkimo susitarimai, susiję su biuro erdvės nuoma. Tam tikras lankstumas dėl poilsio namų nuomos būtų tinkamas, siekiant išvengti bylinėjimosi teisme, kuris tolimas visoms šalims. Taip pat kyla klausimas, ar galėtų būti tinkama išplėsti išimtinės jurisdikcijos taikymo sritį bendrovių teisės srityje (22 straipsnio 1 dalis), kad ji aprėptų bylas, susijusias su bendrovių vidaus organizavimu ir sprendimų priėmimu. Taip pat reikėtų apsvarstyti, ar nebūtų galima nustatyti vienodos būstinės apibrėžties. Dėl 65 straipsnio veikimo reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu galima būtų numatyti vienodą trečiosios šalies teismo proceso taisyklę, galbūt susijusią su ieškiniais prieš užsienio trečiąsias šalis. Taip pat būtų galima palikti nacionalinės procedūrinės teisės skirtumus, tačiau 65 straipsnį performuluoti taip, kad pagal nacionalinę teisę būtų galima išplėtoti vienodą sprendimą. Be to, jeigu trečiosios šalies pranešimo atveju ieškinį prieš trečiąją šalį nagrinėjantis teismas būtų įpareigotas patvirtinti trečiosios šalies pranešimo priimtinumą, galėtų sumažėti su užsienyje priimto teismo sprendimo veikimu susijęs netikrumas.

Jūrų bylų srityje reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu pagal reglamentą galėtų būti tinkama sujungti teismo procesus, kuriais siekiama sukurti atsakomybės fondą, ir individualios atsakomybės teismo procesus. Dėl susitarimo dėl jurisdikcijos važtaraštyje privalomosios galios važtaraščio turėtojui – trečiajai šaliai – suinteresuotosios šalys pasiūlė, kad vežėjui pagal važtaraštį turėtų būti privalomas straipsnis dėl jurisdikcijos ir kartu jis turėtų turėti galimybę juo pasinaudoti prieš įprastą turėtoją, trečiąją šalį, jeigu važtaraštyje gan aiškiai nustatyta jurisdikcija.

Kalbant apie vartojimo kreditą, reikėtų apsvarstyti, ar būtų tinkama suderinti reglamento 15 straipsnio 1 dalies a ir b punktų formuluotes su Direktyvoje 2008/48/EB[16] pateikta vartojimo kredito apibrėžtimi.

Atsižvelgiant į Komisijos tęsiamą veiklą kolektyvinio žalos atlyginimo srityje[17], reikėtų apsvarstyti, ar reikalingos konkrečios jurisdikcijos taisyklės kolektyvinių ieškinių atveju.

8.3. Pripažinimas ir vykdymas

Kalbant apie pripažinimą ir vykdymą, reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu galėtų būti tinkama spręsti autentiškų dokumentų laisvo judėjimo klausimą[18]. Šeimos bylose (reglamentai (EB) Nr. 2201/2003 ir (EB) Nr. 4/2009) ginčo sprendimas autentiškame dokumente automatiškai pripažįstamas kitose valstybėse narėse. Kyla klausimas, kokiu mastu pripažinimas galėtų būti tinkamas visose arba kai kuriose civilinėse ar komercinėse bylose, atsižvelgiant į autentiškų dokumentų konkretų teisinį poveikį.

---

16 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB (OL L 133, 2008 5 22, p. 66).

17 Žr. Žaliąją knygą dėl kolektyvinio žalos atlyginimo vartotojams (COM(2008) 794, 2008 11 27) ir Baltąją knygą dėl ieškinių atlyginti žalą, patirtą dėl EB antimonopolinių taisyklių pažeidimo (COM(2008) 165, 2008 4 2).

18 Taip pat žr. 2008 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento rezoliuciją su rekomendacijomis Komisijai dėl Europos autentiško dokumento.

Be to, būtų galima pagerinti teismo sprendimų, kuriais skiriamos finansinės sankcijos, laisvą judėjimą, užtikrinant, kad kilmės valstybės teismas arba atsakinga vykdymo valstybės narės institucija nustatytų sankcijos dydį. Taip pat reikėtų apsvarstyti, kokiu mastu reglamentu turėtų būti suteikta galimybė išieškoti ne tik kreditoriaus, bet ir teismo ar finansų institucijų gautinas sumas.

Galiausiai galėtų būti pagerinta galimybė kreiptis į teismą vykdymo etapu – turėtų būti sukurta vienoda standartinė forma visomis oficialiomis Bendrijos kalbomis, kurioje būtų ištrauka iš teismo sprendimo[19]. Tuomet nebereikėtų versti viso teismo sprendimo ir vis tiek būtų užtikrinta, kad vykdymo institucijos galėtų susipažinti su visa atitinkama informacija (pavyzdžiui, susijusia su palūkanomis). Vykdymo išlaidas būtų galima sumažinti pašalinant reikalavimą nurodyti adresą, kuriuo įteiktini teismo proceso dokumentai, arba paskirti atstovą *ad litem*[20]. Atsižvelgiant į vykdomą Bendrijos teisės derinimą, ypač pagal Reglamentą (EB) Nr. 1393/2007 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse[21], toks reikalavimas tikrai atrodo pasenęs.

8 klausimas:

Ar manote, kad pirmiau nurodytais būdais būtų galima pagerinti reglamento veikimą?

---

19 Pavyzdžiui, žr. Reglamentą (EB) Nr. 4/2009.

20 Atstovas *ad litem* – šaliai teismo procese atstovauti paskirtas asmuo.

21 OL L 324, 2007 12 10, p. 79.